

Udskriftsdato: 24. december 2025

FOU nr 1984.92 (Gældende)

Afskedigelse af præst som disciplinær straf

Ministerium: Folketinget

Afskedigelse af præst som disciplinær straf

Udtalt, at 4 nærmere angivne forhold, kirkeministeriet havde anført som begrundelse for at afskedige en præst som disciplinær straf, ikke udgjorde et tilstrækkeligt bæredygtigt grundlag for afgørelsen.

Henstillet til kirkeministeriet at meddele præsten, hvad ministeriet på det nu foreliggende grundlag agtede at foretage sig bl.a. med hensyn til præstens fremtidige ansættelsesmuligheder i folkekirken.

(J. nr. 1982-878-70)

A klagede over, at kirkeministeriet den 8. januar 1979 havde meddelt ham afsked fra en stilling som sognepræst og lærer. Han klagede endvidere over, at kirkeministeriet havde meddelt, at eventuelle ansøgninger fra ham om anden præstestilling inden for folkekirken ikke ville kunne tages i betragtning.

Det fremgik af de foreliggende oplysninger, at A med virkning fra den 1. august 1970 blev ansat som sognepræst og skolelærer.

I 1975 konstateredes det, at der siden A's ansættelse var blevet udbetalt ham for meget i løn. Beløbet blev af den pågældende kommune og kirkeministeriet opgjort til 237.950,33 kr.

Da lønudbetalingen hidrørte dels fra statslige, dels fra kommunale midler, gjorde både kirkeministeriet og kommunen krav på, at A tilbagebetalte den for meget udbetalte løn. Dette spørgsmål blev drøftet på et møde den 9. december 1976, uden at der opnåedes enighed om en tilbagebetalingsordning.

Efter at der var gjort nogle yderligere forgæves forsøg på at etablere en tilbagebetalingsordning meddelte kirkeministeriet A i skrivelse af 18. maj 1977, at tilbagebetalingskravet ville blive opkrævet ved modregning i hans løn. Ministeriet meddelte samtidig, at A's tjenestealder med virkning fra hans ansættelse den 1. august 1970 var blevet forhøjet med 4 år på baggrund af en tidligere ansættelse i det offentlige fra 1957 til 1961. A's efterbetalingskrav i den anledning, i alt 62.764, 22 kr., ville ikke komme til udbetaling, men i stedet blive fradraget i tilbagebetalingskravet. Den lønforhøjelse på ca. 1.600 kr. månedlig, som anciennitetsforhøjelsen indebar, ville fremover blive tilbageholdt til dækning af den del af tilbagebetalingskravet, der tilkom kirkeministeriet. For så vidt angik kommunens andel af tilbagebetalingskravet, henviste ministeriet A til at søge opnået en ordning med kommunen.

Kommunen anlagde den 2. september 1977 retssag mod A ved vestre landsret med påstand om, at A tilbagebetalte 175.186 kr. Vestre landsret frifandt A ved dom af 26. november 1980, idet retten dels fandt, at kommunen ved lønanvisningen havde begået fejl, dels ikke anså det for godtgjort, at A havde været klar over, at der var udbetalt ham for meget løn.

Dommen blev af kommunen anket til højesteret, der ved dom af 4. maj 1982 ændrede landsrettens dom. Højesteret fandt, at A havde udvist en så betydelig uagtsomhed, at han var pligtig at tilbagebetale det for meget modtagne beløb. Da der ikke var grundlag for at fastslå, at A havde handlet svingagtigt, måtte krav på tilbagebetaling af de mere end 5 år før sagens anlæg modtagne beløb imidlertid anses for forældet. 2 ud af højesterets 5 dommere ville stadfæste landsrettens dom.

Højesteret dømte herefter A til at betale 78.292,98 kr. til kommunen. Sagens omkostninger ophævedes.

Efter at A havde modtaget kirkeministeriets skrivelse af 18. maj 1977, fremsatte han over for ministeriet indsigelser imod afgørelsen. Han fandt dels, at modregningen var foretaget med urette, dels at den var urimeligt omfattende.

Da kirkeministeriet fastholdt sit standpunkt og gennemførte modregningen, meddelte A i en skrivelse af 2. juni 1977 kirkeministeriet, at han ikke ville møde i skolen og undervise børnene mandag den 6. juni 1977, samt at han ikke ville genoptage undervisningen, før rettidig og rigtig løn blev udbetalt.

Da A som bebudet udeblev fra undervisningen den 6. juni 1977, meddelte kirkeministeriet ham i en skrivelse af 13. juni 1977, at det, uanset de iværksatte indeholdelser i hans løn, påhvilede ham at varetage sine pligter i henhold til ansættelsesforholdet. Ministeriet pålagde ham derfor at genoptage undervisningen omgående. Ministeriet tilføjede, at hvis ikke undervisningen blev genoptaget, udsatte han sig for, at der blev rejst disciplinærsag.

I skrivelse af 8. juli 1977 meddelte kirkeministeriet A, at ministeriet agtede at indlede disciplinærundersøgelse mod ham i henhold til tjenestemandslovens § 20, efter at kommunen over for kirkeministeriet havde indberettet, at han ikke havde genoptaget undervisningen.

I skrivelse af 3. august 1977 begærede A over for kirkeministeriet, at sagen blev henvist til provsteretten. Kirkeministeriet anmodede derpå i skrivelse af 19. august 1977 pågældende biskop om at foranledige, at der blev nedsat en provsteret med den opgave at »afhøre sognepræsten til retsbogen til vedståelse af den foreliggende meddelelse af 2. juni 1977 fra sognepræsten til ministeriet om, at han udebliver fra undervisningen på skolen og til bekræftelse af oplysningen om, at han fremdeles fastholder dette standpunkt.«

I en skrivelse af 23. august 1977 til kirkeministeriet meddelte A, at han fortsat fandt, at ministeriet misligholdt sin del af forpligtelserne i ansættelsesforholdet, og at han senest den 1. september 1977 ønskede de tilbageholdte beløb udbetalt. Hvis ikke beløbene var ham i hænde denne dato, ville han påbegynde en »afspadsering« i præstestillingen.

Kirkeministeriet svarede i skrivelse af 26. august 1977 og henviste til, at der var nedsat en provsteret til tilvejebringelse af bevisligheder til brug for bedømmelsen af de skridt, der burde foretages i anledning af, at A havde indstillet undervisningen. Ministeren henviste yderligere til, at A's økonomiske mellemværende med kommunen og præsteembedernes fællesfond måtte finde deres løsning ved forhandling eller under en retssag.

Den 4. september 1977 udeblev A fra søndagsgudstjenesten.

Menighedsrådsformanden indberettede forholdet ved skrivelse af 4. september 1977 til provsten. Samtidig gav han udtryk for, at menighedsrådet ikke fandt A samarbejdsvillig og heller ikke anså, at A havde evner eller vilje til at få noget positivt ud af sin embedsførelse. Han kritiserede i den forbindelse, at A havde opholdt sig ganske lidt i sognet i den seneste tid, og at A igennem de sidste 3½ år kun var mødt til menighedsrådsmøde 1 gang. På baggrund af det seneste passerede håbede menighedsrådet, at A blev fjernet fra stillingen.

Kirkeministeriet meddelte i skrivelse af 6. september 1977 A, at han med øjeblikkelig virkning var suspenderet fra stillingen. I en samtidig skrivelse til provsteretten anmodede kirkeministeriet om, at udeblivelsen fra gudstjeneste den 4. september 1977 måtte blive inddraget i den tjenstlige undersøgelse.

Den 16. september 1977 udfærdigede læge B på baggrund af besøg hos A samme dag en erklæring om, at A var uarbejdsdygtig og over for lægen havde angivet at have været uarbejdsdygtig fra den 6. juni 1977 (den 2. september 1977 for så vidt angik kirkearbejdet). Uarbejdsdygtigheden skyldtes ifølge lægen sygdom og ville formentlig vare længere tid.

Samme dag, den 16. september 1977, afholdt provsteretten første retsmøde i sagen. A's hustru havde den 14. september 1977 meddelt formanden for provsteretten, at A ikke var i stand til at møde. Da A ikke gav møde, og under henvisning til de foreliggende oplysninger, fandt provsteretten »ikke nogen rimelig grund til at udsætte sagen, idet det må formodes, at (A) heller ikke vil give møde efter eventuel fornyet indkaldelse«. Provsteretten sluttede derfor sagen.

Den omtalte lægeerklæring blev indleveret til formanden for provsteretten, som videresendte erklæringen til kirkeministeriet.

I skrivelse af 21. september 1977 forlangte kirkeministeriet sagen for finansministeriet. Efter redegørelse for sagens forløb, senest modtagelsen af lægeerklæringen af 16. september 1977, anførte ministeriet følgende:

»Idet man henviser til lægeattestens formentlig noget usædvanlige oplysninger - sammenholdt med de oplysninger, som sognepræsten selv meddeler om sit helbred i de ansøgninger, som han indsender om ledige stillinger, jfr. vedlagte fotokopier (ansøgninger om præstestillinger andre steder af henholdsvis 15. og 29. juli 1977 - hvori (A) erklærer at have »et meget stærkt og sundt helbred i alle måder« (min tilføjelse)) - skal nærværende ministerium herved udbede sig en udtalelse fra finansministeriet.

...«

Finansministeriet indhentede nærmere oplysninger i skrivelse af 3. oktober 1977 fra læge B, hvoraf det bl.a. fremgik, at uarbejdsdygtighedserklæringen af 16. september 1977 refererede til en psykisk lidelse, samt at A fra denne dato var taget i behandling af speciallæge i psykiatri, C.

Den 13. oktober 1977 udstedte C en speciallægeerklæring til A's advokat. Af erklæringen fremgik, at A havde været i behandling hos C for en psykisk lidelse, som nu var i nogen bedring. Erklæringen indeholdt følgende konklusion:

»På basis af hans egne oplysninger, samtaler med hustruen, gennemgang af talrige skrivelser mellem pt. og offentlige myndigheder og andre har jeg indtryk af, at han igennem lang tid (måneder, år) har ... (haft en alvorlig psykisk lidelse). Han må de sidste måneder anses for at have været utilregnelig og ude af stand til at forstå rækkevidden af sine handlinger.

Diagnosen ... støttes kraftigt af, at der har været markant positiv virkning af sædvanlig antidepressiv behandling.«

A's advokat sendte speciallægeerklæringen til kirkeministeriet med skrivelse af 24. oktober 1977. Kirkeministeriet videresendte erklæringen til finansministeriet.

Efter forelæggelse for nævnet for helbredsbedømmelse i tjenestemandssager meddelte finansministeriet i skrivelse af 17. november 1977 kirkeministeriet, at helbredsudvalget havde fundet, at sygemeldingen ikke havde været kritisabel, og at den fremlagte lægeerklæring af 13. oktober 1977 fra speciallæge C støttede denne opfattelse. Med henblik på spørgsmålet om A's eventuelle afsked på grund af svagelighed anmodede finansministeriet dog om, at psykiatererklæringen blev suppleret med oplysninger om, hvorvidt A efter passende behandling måtte anses for at være i stand til varigt at genoptage tjenesten.

C meddelte i en skrivelse af 29. november 1977 til biskoppen, at han efter 5 konsultationer med A havde konstateret en gradvis og efterhånden meget markant bedring i A's psykiske tilstand. Han mente, at A nu var arbejdsdygtig. I en skrivelse af 1. december 1977 udtalte C over for kirkeministeriet, at A efter hans mening nu var i stand til varigt at genoptage tjenesten.

I skrivelse af 12. januar 1978 til kirkeministeriet meddelte finansministeriet, at A efter de nu foreliggende oplysninger måtte anses for at være i stand til at genoptage tjenesten varigt, hvorfor der ikke for tiden var grundlag for at afskedige ham på grund af svagelighed.

I skrivelse af 9. februar 1978 til biskoppen - hvoraf A modtog kopi - anmodede kirkeministeriet om, at sagen blev genoptaget for provsteretten. Ministeriet bemærkede, at »sagen ønskes genoptaget på det hidtidige grundlag, sognepræstens udeblivelse fra tjenesten ved skolen og i kirken«. Ministeriet tilføjede, »Fremkommer der under afhøringen oplysninger i øvrigt af betydning for bedømmelsen af sognepræstens tjenstlige forhold, ønskes de inddraget under provsterettens undersøgelse.«

I februar måned 1978 blev der blandt beboerne i sognet indsamlet underskrifter på en tilkendegivelse om, at menighedens medlemmer ikke længere ønskede A som præst.

Ved fremsendelsen af underskrifterne til kirkeministeriet oplyste menighedsrådet, at 95 ud af de på valglisten opførte 98 personer havde skrevet under. Menighedsrådet anførte, at A gennem årene havde bragt sig i misforhold til den alt overvejende del af befolkningen.

Provsten og biskoppen udtalte i samme forbindelse over for ministeriet, at de ikke så nogen mulighed for, at A genoptog arbejdet i sognet.

Det nævnte materiale blev tilsendt provsteretten. A blev gjort bekendt med underskriftsindsamlingen den 24. februar 1978.

Provsteretten afholdt møde den 24. april 1978. Af retsbogsudskriften fra mødet fremgår følgende:

» ...

For og med pastor (A) mødte (advokat...), der på pastor (A's) vegne udtaler:

At pastor (A) fastholder, at der økonomisk er begået uret overfor ham - et spørgsmål, som vil blive afgjort under en løbende civil retssag - men pastor (A) vil erkende, at han har forløbet sig og truffet forkerte dispositioner ved at undlade at undervise og nægte at prædike og i øvrigt udføre sine embedspligter ..., men pastor (A) må fremhæve, at disse dispositioner må tilskrives sygdom og/eller momentan vrede over den uret, der efter hans opfattelse økonomisk er overgået ham, jfr. for så vidt angår sygdommen den i sagen beroende erklæring af 13. oktober 1977 fra speciallæge i psykiatri, (C).

Pastor (A) ser i øjnene, at hans forhold i hvert fald til dele af menigheden ... er blevet belastet på en sådan måde, at hans tilbagevenden ... som sognepræst og lærer nok må betragtes som urealistisk - uden at der herved tages stilling til, hvem der bærer skylden for forholdets belastning/ødelæggelse.

Tiltrædes.

(A).

Pastor (A) forklarede, at han kunne vedstå sin skrivelse til kirkeministeriet af 2. juni 1977, således at det er rigtigt, at han ikke har passet skolearbejdet ... fra og med den 6. juni 1977. Som motivering for sit standpunkt henviste han til sin skrivelse af 23. august 1977 til kirkeministeren, idet han gjorde gældende, at det var økonomiske uoverensstemmelser mellem ham og kommunen samt stiftskassererkontoret, som har forårsaget hans standpunkt.

(Advokat ...) fremlagde til dokumentation af dette standpunkt kopi af svarskrift med dertil hørende bilag i den ved vestre landsret verserende civile sag mellem (kommunen) og pastor (A).

Pastor (A) forklarede videre, at det er rigtigt, at han udeblev fra gudstjenesten ... søndag den 4. september 1977, og at han ikke siden har forrettet gudstjeneste og ej heller foretaget andre kirkelige handlinger, også fordi han blev suspenderet ved skrivelse af 6. september 1977. Han havde forinden ringet til formanden for menighedsrådet... og underrettet ham om sin beslutning, og ... havde lovet at ringe til provst ..., for at han kunne lade en anden præst forrette gudstjenesten. Han henviste endvidere til sin skrivelse af 23. august 1977 til kirkeministeren, hvoraf genpart er sendt bl.a. til (stiftsøvrigheden), i hvilket brev han oplyser, at han fra 1. september 1977 vil »afspadsere« de beløb, som han mente, han med urette ikke havde fået udbetalt.

Han tilføjede, at når han ikke ophørte med at passe arbejdet ved kirken samtidig med arbejdet ved skolen, skyldtes det, at han ikke i sommerferien ønskede at skaffe vanskeligheder for præsten i ..., idet der mellem dem er en gensidig aftale om at bistå hinanden i fornødent omfang.

Foreholdt skrivelserne af 4. september 1977 fra formanden for menighedsrådet ... forklarede (A), at han har deltaget i 2 menighedsrådsmøder siden menighedsrådsvalget i 1973. Som grund til at han ikke oftere har givet møde, uanset at han er født medlem af menighedsrådet, forklarede han, at han i 7 måneder var feltpræst på Cypern fra 1.11.1975 til 1.6.1976. I 1974 fyldte menighedsrådsformandens hustru 50 år, i hvilken anledning faktisk alle beboere og den forhenværende præst... var inviteret til fest, men pastor (A)

og hans hustru var som de eneste ikke inviteret med til festen, hvorfor de følte, at de ikke var velkomne i (menighedsrådsformandens) hjem, i hvilket (formanden) har holdt menighedsrådsmøderne.

(A) blev i august 1976 indkaldt til menighedsrådsmøde, der skulle afholdes den 30. august 1976 i (menighedsrådsformandens) hjem. (A) beklagede sig over, at mødet skulle afholdes det pågældende sted og foreslog, at det afholdtes enten på kroen eller i skolen. Det blev herefter besluttet, at mødet skulle afholdes på skolen, og (A) deltog derfor i dette møde, ligesom han ville have deltaget i fremtidige møder på skolen eller andet offentligt sted.

Foreholdt indsamlingen af underskrifter fra menigheden ... af 12.2.1978, bilag 11, og skrivelsen af 13. s.m. fra (menighedsrådsformanden), bilag 12, forklarede (A), at han ikke havde bemærkninger til underskriftsindsamlingen, medens han til (formandens) skrivelse af 13.2 ville bemærke, at han ville bestride, at han ... har bragt sig i misforhold til den altovervejende del af befolkningen, idet der kun kan være tale om misforhold til relativt få af beboerne. Han vil ligeledes benægte, at han har et opfarende væsen, som kan have chokeret folk, men at han nok har kunnet give udtryk for skarpe meninger af og til.

...«

I fortsættelse af provsterettens behandling af sagen forhandlede A's advokat med kirkeministeriet om en frivillig afsked på grund af svagelighed. Han meddelte i skrivelse af 30. maj 1978 kirkeministeriet, at A på ny ville lade sig undersøge af speciallæge C.

I skrivelse af 29. juni 1978 underrettede han kirkeministeriet om, at A nu havde henvendt sig til speciallæge D, der havde fundet det rigtigst, at A blev indlagt til behandling og vurdering på Rigshospitalets psykiatriske afdeling. Samtidig henviste han til, at D i en skrivelse af 28. juni 1978 til Rigshospitalet havde anført, at der efter hans opfattelse var en alvorlig risiko for, at de belastninger, A gennemlevede i forbindelse med sagen, kunne medføre en personlighedsmæssig udvikling i retning af en karakterogen paranoia.

A's advokat oplyste i skrivelsen af 29. juni 1978, at han gik ud fra, at kirkeministeriet ville stille afskedigelsessagen i bero indtil videre - såvel for så vidt angik afsked på grund af sygdom som eventuel afsked på grund af tjenesteforseeelse eller afsked i henhold til tjenestemandsløvens § 43. Advokaten tilføjede, at han yderligere gik ud fra, at der ikke kunne være tale om de to sidste muligheder, hvis der forelå og gennem længere tid havde foreligget en alvorlig sygdom.

I skrivelse af 6. juli 1978 meddelte A kirkeministeriet, at han ikke kunne tilslutte sig D's vurdering af hans helbredstilstand. A anså sig selv for rask både i fysisk og psykisk henseende og tog det som et sundhedstegn, at han protesterede imod myndighedernes overgreb.

Den 28. september 1978 havde A en samtale med kirkeministeren. Ministeren meddelte A, at han måtte forvente at blive afskediget af disciplinære grunde. Ministeren var dog indstillet på at anbefale, at A blev afskediget med svagelighedspension på grund af sygdom. Ministeren henviste i den forbindelse A til at rette henvendelse til en speciallæge om udfærdigelse af en erklæring til dette formål.

Det fremgik af kirkeministeriets udtalelse af 3. maj 1979, at A i november 1978 gennem sin advokat tilbød at lade sig indlægge på statshospitalet i Risskov ved Århus, men at ministeriet havde fundet, at det fornødne lægelige grundlag måtte kunne tilvejebringes hurtigere i form af en erklæring fra dr. C.

I en skrivelse af 10. november 1978 orienterede C kirkeministeriet om, at han havde gennemgået sagens akter og haft en fornyet konsultation med A. Efter at A var blevet orienteret om konklusionen på den speciallægeerklæring, som han ville afgive, havde A imidlertid pålagt ham ikke at udfærdige erklæringen.

Den 13. december 1978 meddelte kirkeministeriet Akademikernes Centralorganisation, at man agtede at afskedige A på grund af disciplinære forseelser, bl.a. udeblivelse fra tjeneste i sommeren 1977. Ministeriet bad i den anledning centralorganisationen om en udtalelse.

Akademikernes Centralorganisation meddelte i skrivelse af 2. januar 1979 til kirkeministeriet, at organisationen ikke ville udtale sig imod afskedigelsen, men henlede opmærksomheden på muligheden for

afskedigelse på grund af sygdom - og pension efter tjenestemandspensionslovens § 7, stk. 1. Akademikerne Centralorganisation henviste til en udtalelse af 21. december 1978 fra præsteforeningen, hvori denne forening nærmere begrundede ønsket om, at en eventuel afsked skete som følge af sygdom og ikke på grund af tjenesteforfeelser.

Kirkeministeriet indhentede endvidere en udtalelse af 22. december 1978 fra finansministeriet, som meddelte, at A ved afsked som indstillet af kirkeministeriet bevarede ret til opsat pension i henhold til tjenestemandspensionslovens §§ 24-26, jfr. samme lovs § 37, stk. 1.

I skrivelse af 8. januar 1979 meddelte kirkeministeriet A, at han ved kgl. resolution af samme dato var afskediget med virkning fra udgangen af januar måned 1979. Efter en redegørelse for sagens forløb, anførte kirkeministeriet som begrundelse for at afskedige A disciplinært følgende:

»De har uden lovlig grund undladt at varetage Deres stilling som lærer og præst ved at udeblive fra pligtig tjeneste.

De har undladt at deltage i menighedsrådets møder.

De har aldeles mistet den agtelse og tillid, som Deres stilling kræver, jfr. § 10 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, sammenholdt med den tidligere omtalte adresse, hvori 96% af (sognets) beboere protesterer imod Deres tilbagevenden i Deres stilling.

De har ved at modsætte Dem tilvejebringelsen af den Dem afkrævede lægeerklæring undladt at opfylde bestemmelsen i § 32 i lov om tjenestemandspension.«

Ministeriet tilføjede i skrivelsen, at »det vil være en forudsætning, for at der over for finansministeriet kan rejses spørgsmål om fastsættelse af pension i henhold til § 7, stk. 1, i tjenestemandspensionsloven, at der forelægges ministeriet det fornødne lægelige grundlag«.

I skrivelse af 16. januar 1979 meddelte kirkeministeriet A, at efter afskedigelsen af ham på grund af tjenstlige forfeelser »(ville) eventuelle ansøgninger fra Dem om anden præstestilling i folkekirken ikke kunne tages i betragtning«.

Om det sidste forhold bemærkede kirkeministeriet - i anledning af A's klage til mig - at det efter ministeriets opfattelse var en selvfølge, at A, når han blev afskediget af de i skrivelsen af 8. januar 1979 anførte grunde, i hvert fald indtil videre måtte være afskåret fra at blive ansat i en anden præstestilling i folkekirken. Enhver præst i folkekirken, der afskediges, må tåle, at det eventuelt bestemmes, at ansøgninger fra den pågældende om en ny stilling ikke tages i betragtning, såfremt afskedigelsen beror på forhold, der gør det betænkeligt at ansætte ham i en anden præstestilling.

Jeg udtalte følgende i en skrivelse til A:

»Som tidligere meddelt falder det uden for området for min virksomhed at tage stilling til domstolenes afgørelser. Jeg kan derfor heller ikke tage stilling til forhold fra forvaltningens side i det omfang, disse forhold er bedømt af domstolene.

I det foreliggende tilfælde kan jeg således ikke tage stilling til de forhold, som er omfattet af vestre landsrets dom af 26. november 1980 og højesterets dom af 4. maj 1982.

Jeg har fundet det rettest - i overensstemmelse med de hensyn, som ligger bag den nævnte afgrænsning af min kompetence - ikke at tage stilling til det spørgsmål, som De har rejst i flere henvendelser til kirkeministeriet og til mig, nemlig om Deres udeblivelse fra tjeneste i sommeren 1977 kunne anses for rimeligt begrundet i den af ministeriet iværksatte løntilbageholdelse, herunder spørgsmålet om, hvorvidt kirkeministeriet efter de da foreliggende oplysninger havde et tilstrækkeligt klart retligt grundlag for at iværksætte modregning og løntilbageholdelse m.v. i forhold til Dem.

Min stillingtagen til Deres klage må derfor indskrænke sig til en bedømmelse i øvrigt af grundlaget for den afgørelse om afskedigelse, som kirkeministeriet meddelte Dem med sin skrivelse af 8. januar 1979, (og den tilkendegivelse, som kirkeministeriet i konsekvens heraf meddelte Dem i skrivelsen af 16. januar 1979).

Det fremgår af kirkeministeriets skrivelser, at den meddelte afskedigelse skyldtes »disciplinære grunde« (»tjenstlige forseelser«). I den førstnævnte skrivelse har kirkeministeriet i så henseende henvist til 4 nærmere angivne forhold, og jeg må efter sammenhængen forstå, at det er kirkeministeriets opfattelse, at hvert af disse forhold må karakteriseres som en tjenstlig forseelse, og at de i hvert fald tilsammen kunne begrunde den trufne afgørelse.

Tjenestemandsloven (lov nr. 291 af 18. juni 1969 om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken) indeholder i § 24 følgende bestemmelse om disciplinær straf for en tjenstlig forseelse:

»Som disciplinær straf for tjenstlig forseelse kan anvendes advarsel eller irrettesættelse, bøde, der dog ikke må overstige 1/2 måneds løn, overførelse til andet arbejde eller andet arbejdssted eller til anden stilling inden eller uden for ansættelsesområdet, degradation - herunder nedrykning med ét eller flere løntrin inden for samme lønramme - eller afsked. Bøde over 1/25 af månedslønnen og overførelse til andet arbejde kan ikke anvendes, inden forhør er afholdt i overensstemmelse med §§ 20-22, medmindre der foreligger en uforbeholden skriftlig tilståelse, i hvilken tjenstemanden vedgår de faktiske omstændigheder i det påsigtede forhold og erkender sig skyldig i en tjensteforseelse.

Overførelse til andet arbejdssted eller til anden stilling inden eller uden for ansættelsesområdet, degradation eller afsked som straf for tjensteforseelser kan, når forholdet ikke er fastslået ved dom, aldrig finde sted uden efter afholdt tjenstligt forhør. Ikendte bøder kan indeholdes i lønnen.«

Efter den nævnte bestemmelse forudsætter anvendelsen af disciplinær straf, at der foreligger en »tjenstlig forseelse«. Bestemmelsen indeholder ikke nogen nærmere angivelse af, hvilke forhold der kan anses for en tjenstlig forseelse. En sådan nærmere angivelse kan heller ikke udledes af andre af tjenestemandslovens bestemmelser, jfr. herved den almindelige regel i tjenestemandslovens § 10, stk. 1: »Tjenstemanden skal samvittighedsfuldt overholde de regler, der gælder for hans stilling, og såvel i som uden for tjenesten vise sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver«. Det fremgår dog af denne bestemmelse, at også forhold uden for tjenesten efter omstændighederne kan udgøre en tjenstlig forseelse. Det er endvidere antaget, at det disciplinære ansvar forudsætter, at forholdet kan tilregnes tjenstemanden.

Tjenestemandslovens § 24 fastsætter ingen yderligere *materielle* betingelser for iværksættelse af disciplinær straf end den, at der skal foreligge en tjenstlig forseelse. Der findes således ingen nærmere angivelse af, under hvilke omstændigheder en disciplinær straf, som vedkommende styrelse kan ikende, skal ikendes, og i den forbindelse navnlig ingen angivelse af, hvilke hensyn der er bestemmende for valget mellem de i bestemmelsen opregnede, forskellige disciplinærstraffe. Det følger dog af almindelige regler, at sanktionsvalget i et foreliggende tilfælde må være båret af saglige hensyn, og i forbindelse hermed antages det bl.a., at der må være et rimeligt forhold mellem den konstaterede tjenstlige forseelse og den ikendte disciplinære straf. Jeg henviser herved til den højesteretsdom, der er refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1964, s. 714, og til udtalelsen i folketingets ombudsmands beretning for året 1980, s. 492 ff.

Tjenestemandslovens § 24 indeholder derimod forskellige *processuelle* begrænsninger i den disciplinære straffemyndighed. Bestemmelsens 3. pkt. fastsætter således bl.a., at afsked som disciplinær straf for tjensteforseelse »... aldrig (kan) finde sted uden efter afholdt tjenstligt forhør«, (medmindre forholdet er fastslået ved dom). Rækkevidden af denne bestemmelse kan i visse henseender give anledning til tvivl. Bestemmelserne i tjenestemandslovens kap. 4 om tjenstligt forhør bygger dog på en forudsætning om, at vedkommende styrelses afgørelse efter lovens § 24 alene kan basere sig på forhold, der har været genstand for forudgående forhør. I hvert fald hvis styrelsen ønsker et helt nyt forhold inddraget i sin

bedømmelse, må der derfor ske en genoptagelse af forhøret med henblik herpå. Jeg henviser i øvrigt i denne forbindelse til udtalelsen i folketingets ombudsmands beretning for året 1956, s. 177.

Efter tjenestemandslovens § 44, stk. 2, har en præst, imod hvem disciplinær undersøgelse er indledt i medfør af § 20, ret til at forlange undersøgelsen henvist til provsteretten. Efter § 44, stk. 4, sidestilles undersøgelse ved provsteret bl.a. ved anvendelsen af tjenestemandslovens § 24 med tjenstligt forhør.

Det følger af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger, som supplerer tjenestemandslovens bestemmelser, at vedkommende styrelse har ansvaret for, at afgørelsen om anvendelse af disciplinær straf hviler på et forsvarligt oplysningsmæssigt grundlag.

Efter disse almindelige bemærkninger om det retlige grundlag for den afgørelse, som kirkeministeriet meddelte Dem med sin skrivelse af 8. januar 1979, vender jeg mig herefter til hvert af de forhold, som kirkeministeriet i den nævnte skrivelse særligt har fremdraget som de tjenstlige forseelser, der er indgået i grundlaget for den truffe afgørelse.

1. Tilsidesættelse af tjenestemandspensionslovens § 32.

Ved min bedømmelse af dette forhold må jeg lægge til grund, at De under en samtale med kirkeministeren den 28. september 1978 blev gjort bekendt med, at De måtte forvente at blive afskediget af disciplinære grunde, at ministeriet dog endnu var villigt til at medvirke til en for Dem lempelig udgang på sagen ved over for finansministeriet at anbefale, at der - hvis De fremskaffede det fornødne lægelige grundlag - meddeltes Dem afsked med svagelighedspension, og at De i overensstemmelse hermed blev opfordret til at rette henvendelse til en speciallæge angående udfærdigelse af en sådan erklæring. Jeg henviser til det referat af samtalen, der er indeholdt i kirkeministeriets skrivelse af 8. januar 1979 til Dem.

Jeg må endvidere lægge til grund, at det, der sigtedes til, var tilvejebringelse af en lægeerklæring, der kunne danne grundlag for overvejelser om afskedigelse af Dem som følge af helbredsbedømmelse af Dem, jfr. herved bestemmelserne i tjenestemandspensionslovens §§ 2 og 7, og at der således var tale om en lægeerklæring vedrørende Deres aktuelle helbredsmæssige forhold - ikke, eller i hvert fald ikke i første række, om en erklæring, der kunne tjene til yderligere belysning af Deres helbredsmæssige forhold specielt i tiden fra den 6. juni 1977 og indtil rasmeldingen i slutningen af november måned 1977. Jeg henviser i øvrigt til mine bemærkninger herom nedenfor under pkt. 4.

Som det fremgår af sagsfremstillingen, nægtede De at medvirke til tilvejebringelse af den ønskede erklæring.

Kirkeministeriets skrivelse af 8. januar 1979 til Dem må forstås således, at kirkeministeriet ikke blot til lagde Deres nægtelse den betydning, at sagen herefter måtte fortsætte på det hidtil foreliggende grundlag (processuel skadevirkning), men tillige opfattede nægtelsen af at efterkomme ministerens opfordring som en selvstændig tjenstlig forseelse.

Til støtte for sit standpunkt henviste kirkeministeriet i den nævnte skrivelse til bestemmelsen i tjenestemandspensionslovens § 32, der har følgende ordlyd:

»Til brug ved afgørelser, som efter denne lov beror på en helbredsbedømmelse, kan ministeren forlange sådanne helbredsoplysninger, som han anser for nødvendige, samt kræve, at den pågældende underkaster sig særlige undersøgelser, eventuelt under indlæggelse til observation på hospital.«

Bestemmelsen svarer til bestemmelsen i § 63, 2. pkt., i den tidligere gældende tjenestemandsløvs af 1958; i den kommenterede udgave af denne lov (*Fedders og Frank: Tjenestemandsløvene*, 2. udgave 1966, s. 75, note 3) er det anført, at »en tjenestemand, der nægter at efterkomme et krav om tilvejebringelse af sådanne lægelige oplysninger, som anses for nødvendige til bedømmelse af hans tjenstdygtighed m.v., gør sig herved skyldig i en tjensteforseelse, der vil kunne medføre afskedigelse i henhold til § 61«.

Der kan efter min mening rejses spørgsmål om, hvorvidt denne udtalelse har gyldighed efter bestemmelsens overførsel til tjenestemandspensionsloven, jfr. at påkrav efter § 32 kun kan stilles til brug for

afgørelser »efter denne lov«. Ligeledes kan der efter min opfattelse stilles spørgsmål om, hvorvidt forudsætningen om, at der er meddelt tjenestemanden et egentligt pålæg om fremskaffelse af lægeoplysninger, var opfyldt i forhold til Dem.

Således som sagen foreligger for mig, finder jeg det ikke påkrævet at komme nærmere ind på disse spørgsmål. Jeg henviser herved til, at forholdet ikke var inddraget under provsterettens behandling af sagen, og at kirkeministeriet allerede som følge heraf efter min opfattelse var afskåret fra at lade forholdet indgå i sin bedømmelse af sagen som en selvstændig tjenstlig forseelse.

2. De havde mistet den fornødne agtelse og tillid, jfr. tjenstemandslovens § 10, stk. 1.

I sin skrivelse af 8. januar 1979 til Dem anførte kirkeministeriet endvidere, at De »aldeles (havde) mistet den agtelse og tillid, som Deres stilling kræver, jfr. (tjenstemandslovens) § 10 ..., sammenholdt med den tidligere omtalte adresse, hvori 96% af (sognets) beboere protesterer imod Deres tilbagevenden i Deres stilling.«

Jeg finder ikke - heller ikke efter kirkeministeriets senere udtalelser i anledning af klagen til mig - at kunne forstå denne passage i kirkeministeriets nævnte skrivelse på anden måde end, at ministeriet til støtte for, at der i denne henseende forelå en tjensteforseelse, alene har henvist til underskriftsindsamlingen.

Som omtalt ovenfor s. 95 blev underskriftsindsamlingen og de dertil knyttede fremsendelsesskrivelser af kirkeministeriet forelagt for provsteretten. Provsterettens efterfølgende behandling af sagen, således som denne fremgår af udskriften af retsbogen for ... retskreds for den 24. april 1978, er i sin helhed gengivet ovenfor s. 95. Jeg henviser til gengivelsen af Deres forklaring vedrørende dette forhold ovenfor s. 95, hvorefter »Pastor (A) ser i øjnene, at hans forhold i hvert fald til dele af menigheden ... er blevet belastet på en sådan måde, at hans tilbagevenden til ... som sognepræst og lærer nok må betragtes som urealistisk - uden at der herved tages stilling til, hvem der bærer skylden for forholdets belastning/ødelæggelse.«

Bestemmelsen i tjenstemandslovens § 43 forudsætter klart, at selv det forhold, at »der mellem præsten og menigheden gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted«, ikke i sig selv kan danne grundlag for for præstens vedkommende at henføre forholdet som en tilsidesættelse af decorum-kravet efter tjenstemandslovens § 10, stk. 1. Hertil kræves, at skylden for uoverensstemmelsen énsidigt kan placeres hos præsten, eller at denne dog ved sin adfærd i væsentlig grad har medvirket til, at den er opstået og/eller har udviklet sig som sket. Jeg henviser herved til bemærkningerne i Betænkning afgivet af Tjenstemandskommissionen af 1965, 1. del (nr. 483/1969), s. 240.

Der er ikke i forbindelse med provsterettens undersøgelser tilvejebragt noget, der kan tjene til nærmere belysning af, hvorvidt den opståede uoverensstemmelse kan tilregnes Dem. Der ses heller ikke i øvrigt i denne forbindelse at være fremdraget forhold fra Deres side, som kunne danne grundlag for en stillingtagen til, hvorvidt De opfyldte decorum-kravet i tjenstemandslovens § 10, stk. 1.

Jeg må derfor være af den opfattelse, at kirkeministeriet ikke har haft grundlag for at karakterisere Deres forhold i denne henseende som en tjensteforseelse.

3. Undladelse af at deltage i menighedsrådets møder.

Efter § 2 i loven om menighedsråd, jfr. lovbekendtgørelse nr. 136 af 15. april 1980, er de ved menigheden fast ansatte præster fødte medlemmer af menighedsrådet.

Kirkeministeriets opfattelse, hvorefter det må betragtes som en tjensteforseelse, hvis en fast ansat præst konsekvent, uden lovligt forfald, udebliver fra menighedsrådets møder, kan på denne baggrund ikke give mig anledning til bemærkning.

Som anført ovenfor s. 95 blev også dette forhold inddraget i provsterettens behandling af sagen med udgangspunkt i menighedsrådsformandens henvendelse til ministeriet af 4. september 1977. Deres forklaring til dette punkt er gengivet ovenfor s. 95.

Det fremgår heraf, at De erkendte, at De siden menighedsrådsvalget i 1973 (kun) havde deltaget i to menighedsrådsmøder. Det fremgår endvidere, at De i en del af denne periode havde lovligt forfald, idet De i tiden fra den 1. november 1975 og til den 1. juni 1976 med kirkeministeriets tilladelse gjorde tjeneste som feltpræst på Cypern. Endelig redegjorde De nærmere for baggrunden for Deres uvilje mod at deltage i menighedsrådsmøder, når disse foregik i menighedsrådsformandens hjem; De havde derfor deltaget i et menighedsrådsmøde, der efter Deres opfordring var blevet afholdt på skolen, og forklarede, at De også ville have deltaget i fremtidige møder på skolen eller andet offentligt sted.

Det er ikke oplyst, hvor mange menighedsrådsmøder der i alt har været afholdt i den omhandlede periode, og det er ikke søgt fastlagt, i hvor mange tilfælde De er udeblevet fra menighedsrådets møder. Endvidere ses der ikke fra kirkeministeriets side at have været taget nærmere stilling til, hvorvidt de af Dem anførte årsager til udeblivelsen (mødestedet) kunne betragtes som lovlig udeblivelsesgrund.

Jeg har ikke fundet anledning til at søge disse forhold nærmere afklaret. Som sagen foreligger for mig, må jeg gå ud fra, at kirkeministeriet på det da foreliggende grundlag ikke ville - og næppe heller kunne - betragte Deres udeblivelse fra menighedsrådsmøderne som en tjenesteforseelse af en sådan grovhed, at dette i sig selv kunne begrunde en disciplinær afskedigelse.

4. At De uden lovlig grund undlod at varetage Deres stilling som lærer og præst.

Jeg må gå ud fra, at kirkeministeriets hovedbegrundelse for den meddelte afskedigelse var Deres udeblivelse fra tjenesten som lærer fra den 6. juni 1977 og Deres udeblivelse fra gudstjenesten den 4. september 1977, som førte til, at De den 6. september 1977 blev suspenderet fra Deres stilling.

Udeblivelse fra tjeneste på en måde og i et omfang som sket i denne sag er efter min mening en så alvorlig tjenstlig forseelse, at dette i sig selv - for en objektiv bedømmelse - ville kunne begrunde anvendelse af afskedigelse som disciplinær straf.

Spørgsmålet er imidlertid, om der forelå tilstrækkeligt grundlag for at antage, at De ikke havde lovligt forfald på grund af sygdom.

Der foreligger i sagen flere lægelige erklæringer og udtalelser om Deres helbredstilstand, indtil De selv på et tidspunkt i efteråret 1978 afviste at medvirke til tilvejebringelse af yderligere oplysninger. Det afgørende for bedømmelsen af spørgsmålet om lovligt forfald er de oplysninger, som foreligger om Deres helbredstilstand i tiden fra den 6. juni 1977 til den 6. september 1977.

Som det fremgår af sagsfremstillingen ovenfor s. 93-94 afgav Deres egen læge, (B), den 16. september 1977 en erklæring, hvorefter De angav at have været uarbejdsdygtig på grund af sygdom siden den 6. juni 1977. Nævnet for helbredsbedømmelse i tjenestemandssager under finansministeriet fandt efter kirkeministeriets forelæggelse af spørgsmålet ikke, at denne sygdomsmelding var kritisabel. Nævnet støttede sig herved bl.a. på speciallægeerklæringen af 13. oktober 1977 fra speciallæge i psykiatri, (C), hvorefter De igennem de sidste måneder forud for erklæringens afgivelse måtte anses for at have været lidende af en (alvorlig) psykisk sygdom.

Under provsterettens behandling af sagen blev det gjort gældende, at Deres forsømmelse af tjenesten (bl.a.) måtte tilskrives sygdom, og Deres bisidder henviste i denne forbindelse til speciallægeerklæringen af 13. oktober 1977.

Således som sagen forelå for kirkeministeriet, umiddelbart efter at provsteretten havde afsluttet sin behandling af sagen, var der efter min opfattelse ikke grundlag for at forkaste de foreliggende erklæringer om Deres helbredstilstand i sommeren 1977.

I fortsættelse af provsterettens behandling af sagen blev der, som nævnt ovenfor, rejst spørgsmål om, hvorvidt der måtte være grundlag for at søge Dem afskediget på grund af helbredsbebet utjenstydghed. Som følge af Deres modstand mod, at (C's) erklæring blev fremsendt til brug for ministeriets vurdering af dette spørgsmål, førte disse forhandlinger imidlertid ikke til noget resultat. Selvom det for så vidt skyldes Deres forhold, at der ikke foreligger nogen mere indgående erklæring om Deres helbredstilstand, må jeg samtidig lægge til grund, at der ikke fra kirkeministeriets side blev foretaget noget med henblik på specielt at søge tilvejebragt yderligere vurderinger af Deres helbredstilstand i tiden fra den 6. juni til den 6. september 1977. Jeg henviser i denne forbindelse til mine bemærkninger ovenfor s. 98-99 om kirkeministerens opfordring til Dem på mødet den 28. september 1978.

Der forelå derfor efter min mening heller ikke på et senere tidspunkt grundlag for kirkeministeriet til at forkaste de foreliggende lægelige erklæringer om Deres helbredstilstand i tiden fra den 6. juni 1977 og indtil Deres suspension den 6. september samme år.

Efter min opfattelse kunne kirkeministeriet derfor ikke med føje anse det for godtgjort, at De var udeblevet fra tjenesten uden lovlig grund.

Sammenfattende er det herefter min opfattelse, at de 4 forhold, som kirkeministeriet anførte i skrivelsen af 8. januar 1979, ikke udgjorde et tilstrækkeligt bæredygtigt grundlag for afgørelsen om at afskedige Dem som disciplinær straf for tjenstlige forseelser.

Jeg har gjort kirkeministeriet bekendt med min opfattelse.

Jeg har samtidig henstillet til kirkeministeriet at meddele Dem, hvad ministeriet på det foreliggende grundlag agter at foretage sig, herunder med hensyn til tilkendegivelsen i skrivelsen af 16. januar 1979 om, at ansøgninger fra Dem om andre præstestillinger i folkekirken ikke ville kunne tages i betragtning.